

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK

A&W-rapport 989

ECOLOGISCHE BEOORDELING HERINRICHTING WOONZORGLOCATIE DE LAUWERS TE DRACHTEN

P. Biezenaar

Altenburg & Wymenga ECOLOGISCH ONDERZOEK BV
Veenwouden
2007

buro wijn
adviseurs voor ruimtelijke ordening en stedenbouw

Projectnummer	Projectleider	Status
1064woonlauw	P. Biezenaar	Eindrapport
Autorisatie	Paraaf	Datum
Goedgekeurd	R. Strijstra 	27 augustus 2007

BIEZENAAR, P. 2007.

Ecologische beoordeling herinrichting woonzorglocatie De Lauwers te Drachten. A&W-rapport 989. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek, Veenwouden.

OPDRACHTGEVER

Buro Vijn
Postbus 81, 9062 ZJ, Oenkerk
Telefoon (058) 2564040

FOTO VOORPLAAT

Zilveren maan, Trijehûs, Kemphanen, Ringslang;
Benny Klazenga, Katlijk

UITVOERDER

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Postbus 32, 9269 ZR Veenwouden
Telefoon (0511) 47 47 64, Fax (0511) 47 27 40
E-mail: info@altwym.nl
Web: www.altwym.nl

© ALTENBURG & WYMENGA ECOLOGISCH ONDERZOEK BV
Overname van gegevens uit dit rapport is toegestaan met bronvermelding.

INHOUD

1. INLEIDING	1
2. ECOLOGISCHE WET- EN REGELGEVING	3
2.1. Gebiedsbescherming	3
2.2. Soortbescherming	5
3. VOORGENOMEN PLANNEN	7
3.1. Huidige situatie	7
3.2. Inrichtingsplannen	7
4. GEBIEDSBESCHERMING	9
4.1. Inleiding	9
4.2. Beschermd gebied in of nabij het plangebied	9
4.3. Conclusie	10
5. SOORTBESCHERMING	11
5.1. Inleiding	11
5.2. Vegetatie en plantensoorten	12
5.3. Libellen en dagvlinders	13
5.4. Vissen	14
5.5. Amfibieën en reptielen	15
5.6. Vogels	16
5.7. Vleermuizen	16
5.8. Overige zoogdieren	19
5.9. Samenvattende tabel	20
6. CONCLUSIES	23
LITERATUUR	25

1. INLEIDING

In het zuidwestelijk deel van de bebouwde kom van Drachten (gemeente Smallingerland) worden voorbereidingen getroffen voor de herinrichting van Woonzorglocatie De Lauwers. Hiervoor zullen in het plangebied verscheidene activiteiten worden verricht, zoals grondverzet, aanpassingen aan opgaande begroeiingen, het bouwrijp maken van de grond en de bouw van een nieuw zorgcentrum. Bovendien vinden werkzaamheden plaats aan de watergangen langs de oost- en zuidgrens van het plangebied. Foto 1 en 2 geven een impressie van het plangebied.

Op dit moment bevindt de planvorming zich in een fase van ontwikkeling en voorbereiding. De gemeente heeft in dit kader aan *Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek* opdracht gegeven om een ecologische beoordeling uit te voeren, met als doel de plannen te toetsen aan de ecologische wet- en regelgeving.

Deze rapportage start met een beknopt overzicht van de ecologische wet- en regelgeving die relevant is bij bouwplannen. Vervolgens worden de huidige situatie en de beoogde inrichtingsplannen beschreven. Daarna volgt het onderzoek dat voor de ecologische beoordeling nodig is. Het onderzoek beantwoordt de volgende vragen, die in het kader van de Vogel- en Habitatrichtlijn, Flora- en faunawet en overige natuurbescherming van belang zijn:

- Komen in het plangebied of nabije omgeving beschermde gebieden voor?
- Zo ja, hebben de plannen (significant) negatieve effecten op deze gebieden en zijn die te voorkomen?
- Komen in het plangebied beschermde planten- en diersoorten voor?
- Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?

Indien relevante negatieve effecten ten aanzien van beschermde gebieden en/of soorten niet voorkomen kunnen worden, zijn vergunningen en/of ontheffingsaanvragen noodzakelijk. In die gevallen wordt aangegeven of verzachtende en compenserende maatregelen nodig zijn.

Altenburg & Wymenga presenteert in dit rapport de resultaten van een onafhankelijk ecologisch onderzoek. Het onderzoek spreekt zich niet uit over de wenselijkheid van het onderhavige plan of een bepaalde ontwikkeling. Landschappelijke, archeologische of cultuurhistorische waarden komen niet aan de orde. Aan deze ecologische beoordeling kunnen geen rechten worden ontleend.

Foto 1.
De sloot langs de oostzijde van het plangebied ter hoogte van de bestaande dam. Links ligt de weg Lauwers, rechts een deel van het plangebied (foto: A&W).

Foto 2.
Een beeld van het plangebied, dat bestaat uit delen met een grasachtige vegetatie en boomgroepen (foto: A&W).

2. ECOLOGISCHE WET- EN REGELGEVING

Alle ruimtelijke ingrepen in Nederland dienen aan de ecologische wet- en regelgeving te worden getoetst. Deze is in dit hoofdstuk kort samengevat. Voor een precieze weergave van juridisch relevante teksten raadplege men de oorspronkelijke uitgaven van de wetsteksten. De wettelijke bescherming van natuurwaarden valt in grote lijnen uiteen in twee delen: gebiedsbescherming (§2.1) en soortbescherming (§2.2).

2.1. GEBIEDSBESCHERMING

Gebiedsbescherming houdt in dat gebieden met bijzondere natuurwaarden wettelijk zijn beschermd. Hierbij gaat het om Natura 2000-gebieden, de Ecologische hoofdstructuur, natuurreservaten en andere in bestemmingsplannen aangeduide gebieden.

Natuurbeschermingswet 1998 en overige gebiedsbescherming

Natura 2000 is een netwerk van beschermde gebieden in de Europese Unie, dat wordt opgebouwd ter behoud en herstel van biodiversiteit. De Nederlandse Natura 2000-gebieden vormen een essentiële schakel in de internationale vliegrouwe van vele soorten trekvogels. Een aantal natuurgebieden is bijzonder internationaal belang, zoals de Waddenzee, de duinen en de laagveenmoerassen. Voor een aantal planten- en diersoorten, die meer of minder onder druk staan, zoals de Noordse woelmuis, de Grote vuurvliender en de Groenknolorchis heeft Nederland ook een grote internationale verantwoordelijkheid. Met de Nederlandse bijdrage aan Natura 2000 wordt voorkomen dat de natuur in Europa verder achteruitgaat. Om dit Natura 2000-netwerk in Nederland adequaat in stand te houden, te herstellen en te beschermen is het nodig om hieraan een wettelijk regime te verbinden: de Natuurbeschermingswet 1998.

De Natuurbeschermingswet 1998 is op 1 oktober 2005 in werking getreden. Daarmee verankerde Nederland de gebiedsbescherming van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in nationale wetgeving. De Natura 2000-gebieden die in het kader van deze richtlijnen zijn vastgesteld, worden ook wel Vogelrichtlijn- c.q. Habitatrichtlijngebieden of Speciale beschermingszones (SBZ's) genoemd. Handelingen die deze gebieden schaden zijn verboden, tenzij de Provincie vergunning verleent. Habitatrichtlijngebieden zijn aangewezen vanwege bijzondere habitats en soorten. Vogelrichtlijngebieden zijn aangewezen ter bescherming van leefgebieden van bedreigde vogels en trekvogels. De soorten en habitats waarvoor een gebied is aangewezen, worden de 'kwalificerende waarden' genoemd.

De Natuurbeschermingswet 1998 schrijft voor dat er voor ieder Natura 2000-gebied een aanwijzingsbesluit moet worden opgesteld waarin heldere instandhoudingsdoelen zijn vastgelegd. Op basis daarvan worden de komende jaren beheerplannen ontwikkeld. Daarin is vastgelegd hoe habitattypen en soorten in een Natura 2000-gebied beschermd worden en welke activiteiten in en om de Natura 2000-gebieden zijn toegestaan. Totdat de nieuwe aanwijzingsbeschikkingen definitief zijn vastgesteld, gelden de vigerende kwalificerende waarden.

Als er activiteiten in of nabij een Natura 2000-gebied plaatsvinden, moet orienterend onderzoek uitwijzen of er een kans is dat deze significant negatieve effecten op de

instandhoudingsdoelstellingen of kwalificerende waarden van de Natura 2000-gebieden hebben. Er zijn drie uitkomsten mogelijk (ministerie van LNV 2005):

1. Er is zeker geen negatief effect. Dit betekent dat er geen vergunning op grond van de Natuurbeschermingswet 1998 nodig is.
2. Er is wel een mogelijk negatief effect, maar dit is zeker geen significant negatief effect. Dit betekent dat een vergunning moet worden aangevraagd middels de zogenaamde Verslechterings- en verstoringstoets.
3. Er is een kans op een significant negatief effect. Dan moet een vergunningsprocedure worden gevolgd middels een Passende beoordeling. Hiervoor is onderzoek nodig op basis van de beste wetenschappelijke kennis ter zake. Als op grond hiervan wederom blijkt dat niet valt uit te sluiten dat het plan significante gevolgen heeft voor het gebied, kan de provincie slechts een vergunning verlenen als voldaan wordt aan de zogenaamde 'ADC-criteria'. Dat wil zeggen dat er geen alternatieven zijn, er een dwingende reden van groot openbaar belang met het plan is gemoeid en vóór de ingreep compensatie van natuurwaarden is gerealiseerd.

Bij een Passende beoordeling volgt een strengere toetsing. De Verslechterings- en verstoringstoets en de Passende beoordeling vallen buiten de reikwijdte van deze beoordeling. Ze worden toegelicht in hoofdstuk 7, waarin het vervolgetraject wordt beschreven.

Onder de nieuwe wet vervalt het onderscheid tussen Staatsnatuurmonumenten en Beschermden Natuurmonumenten. Beide vallen onder de noemer Beschermden Natuurmonumenten. Als Beschermden Natuurmonumenten binnen Natura 2000-gebieden liggen, worden de natuurwaarden en het natuurschoon waarvoor deze gebieden onder de oude wet zijn aangewezen, opgenomen in de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende Natura 2000-gebied. Het oude beschermingsregime treedt terug. Handelingen in of rondom Beschermden Natuurmonumenten die buiten de Natura 2000-gebieden liggen, zijn verboden als ze schadelijk kunnen zijn voor het natuurschoon, voor de natuurwetenschappelijke betekenis of voor dieren en planten in dat gebied, of als ze het Beschermden Natuurmonument ontsieren. Dit geldt echter niet als de minister van LNV of de provincie een vergunning heeft verleend.

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. Waar de grenzen nog globaal zijn vastgesteld, moeten onomkeerbare ingrepen voorkomen worden. Na vaststelling van de exacte grenzen zijn ruimtelijke ingrepen binnen de EHS niet toegestaan. In uitzonderingsgevallen kan het Rijk de natuurwaarden en functies van het EHS-gebied laten wijken voor andere functies van groot maatschappelijk belang. De initiatiefnemer dient deze belangen en mogelijke alternatieven uitgebreid te motiveren. Daarnaast dient hij *compenserende* dan wel *mitigerende (verzachtende)* maatregelen te treffen (ministerie van LNV 2003).

De bescherming van de overige natuurgebieden is geregeld in bestemmingsplannen, die zijn opgesteld krachtens de Wet op de Ruimtelijke Ordening.

2.2. SOORTBESCHERMING

Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierin is de soortbescherming geregeld. Daarnaast geldt voor alle in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving de 'zorgplicht'.

Zorgplicht

De zorgplicht houdt in dat iedereen dient te voorkomen dat zijn handelen nadelige gevolgen voor flora en fauna heeft. Als dat niet mogelijk is, dienen die gevolgen zoveel mogelijk beperkt of ongedaan gemaakt te worden (artikel 2). De zorgplicht geldt altijd, zowel voor beschermde als onbeschermde soorten. Bij overtreding zijn er overigens geen sancties.

Beschermde soorten

In de Flora- en faunawet heeft de overheid van nature in Nederland voorkomende planten- en diersoorten aangewezen die beschermd moeten worden. Ook de beschermde soorten onder de Europese richtlijnen (Habitatrichtlijn en Vogelrichtlijn) zijn hierin opgenomen. De bescherming houdt in dat het verboden is om beschermde, inheemse planten te beschadigen (artikel 8). Het is ook verboden om beschermde, inheemse dieren te doden, verontrusten, dan wel hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen of te verstoren (artikelen 9 tot en met 12).

Zorgvuldig handelen

'Zorgvuldig handelen' (artikelen 2b, 2c, 2d en 16c AMvB) gaat verder dan het voldoen aan de zorgplicht. Dit begrip is gekoppeld aan de beschermde soorten waarvoor ontheffing kan worden aangevraagd. Niet-zorgvuldig handelen is strafbaar. Zorgvuldig handelen vereist altijd een *inspanning* om te overzien wat de beoogde ingreep teweeg zal brengen. Een initiatiefnemer moet bijvoorbeeld altijd vooraf inventariseren welke beschermde, niet-vrijgestelde soorten aanwezig zijn in een gebied waar een ingreep is gepland. Ook moet hij in redelijkheid alles doen of laten om te voorkomen, of zoveel mogelijk te beperken, dat de artikelen 8-12 van de Flora- en faunawet worden overtreden. De eerste stap daartoe is een goede planning, bijvoorbeeld om verstoring van dieren in de voortplantingstijd te voorkomen.

Drie beschermingsregimes

In 2005 is een aantal wijzigingen van Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) bij de Flora- en faunawet in werking getreden. Hierdoor is het beschermingsregime van inheemse beschermde planten en dieren veranderd. Er zijn nu drie beschermingscategorieën. De indeling is bepaald door de zeldzaamheid of de mate van bedreiging van de soorten in Nederland, waarbij ook de beschermde soorten onder de Habitatrichtlijn zijn ingepast. Het gaat om de volgende beschermingscategorieën:

1. soorten waarvoor *vrijstelling* mogelijk is (licht beschermde soorten);
2. soorten waarvoor vrijstelling mogelijk is, mits aantoonbaar wordt gewerkt conform een goedgekeurde *gedragscode* (middelzwaar beschermde soorten);
3. soorten waarvoor *ontheffing* moet worden aangevraagd (zwaar beschermde soorten).

Categorie 1. De eerste categorie geldt voor een aantal beschermde, maar algemeen voorkomende planten- en diersoorten (zoals Zwambloem, Bosmuis, Bunzing, Bruine kikker), volgens tabel 1 bij de AMvB. De wetgever gaat ervan uit dat verlening van vrijstelling voor deze soorten geen afbreuk doet aan hun huidige, gunstige staat van instandhouding. Voor deze soorten geldt wél de zorgplicht (zie hiervoor).

Categorie 2. De tweede categorie geldt de soorten die zijn vermeld in tabel 2 bij de AMvB. De *gedragscode* die voor vrijstelling is vereist, moet ter goedkeuring zijn ingediend bij de minister van LNV. De gedragscode moet vermelden hoe bij het uitvoeren van de werkzaamheden schade aan planten en dieren en hun verblijfplaatsen voorkomen - of zoveel mogelijk beperkt - wordt. Er moet *aantoonbaar* volgens de gedragscode worden gewerkt om te voldoen aan de bewijslast. Dit betekent dat de werkprocessen gedocumenteerd moeten worden.

Als er nog geen gedragscode is, moet bij overtreding van de artikelen 8-12 een ontheffing worden aangevraagd. De toetsing die dan plaatsvindt, betreft een 'lichte toets'. Hierbij wordt alleen getoetst of de activiteiten de gunstige staat van instandhouding van een soort in gevaar brengen. Deze toets vereist dat er inzicht moet zijn in de betekenis van het plangebied als leefgebied voor de soort *in relatie tot de omliggende populaties*. Als dat inzicht niet bestaat, dient daar onderzoek naar plaats te vinden. Dat kan betekenen dat ook onderzoek buiten het plangebied nodig is.

Categorie 3. De soorten van de derde categorie zijn in tabel 3 van de AMvB genoemd. Deze tabel bevat de soorten die op bijlage IV van de Habitatrichtlijn staan en andere aangewezen soorten. Wanneer verbodsbepalingen worden overtreden is een ontheffingsaanvraag nodig, die wordt getoetst aan drie criteria (de zogenaamd 'uitgebreide toets'):

1. de ingreep doet geen afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort;
2. er is geen alternatief voor de ingreep;
3. er is sprake van een in of bij de wet genoemd belang.

Voor een ontheffing moet aan alledrie de criteria zijn voldaan.

Vogels

Voor vogels geldt een algemene bescherming, waarbij het verboden is vogels en hun nesten in het broedseizoen te verstoren. Dat betekent dat het in die periode niet is toegestaan om werkzaamheden in een gebied te starten die bedreigend zijn voor broedvogels. Voor de meeste soorten geldt een broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli. Wanneer vóór het broedseizoen wordt gestart met de schadelijke werkzaamheden, is de kans zeer gering dat daar broedvogels gaan nestelen.

Rode Lijsten

Nederland heeft voor een aantal bedreigde en kwetsbare planten- en diergroepen Rode Lijsten samengesteld. De doelstelling van de Rode Lijst is het bieden van duurzame bescherming aan een soort en zijn leefgebied. De Rode Lijst bestaat uit Nederlandse soorten die vanwege hun aantalsverloop of kwetsbaarheid speciale aandacht nodig hebben om hun voorkomen in ons land veilig te stellen. Hoewel de Rode Lijsten officieel door het ministerie van LNV zijn vastgesteld, hebben ze geen juridische status. Wel verwacht het ministerie van LNV van de verschillende overheden en terreinbeherende organisaties dat zij bij beleid en beheer rekening houden met de Rode Lijsten. Een aantal Rode-Lijstsoorten is ondergebracht in de Flora- en faunawet.

3. VOORGENOMEN PLANNEN

3.1. HUIDIGE SITUATIE

Situering en terreinkenmerken

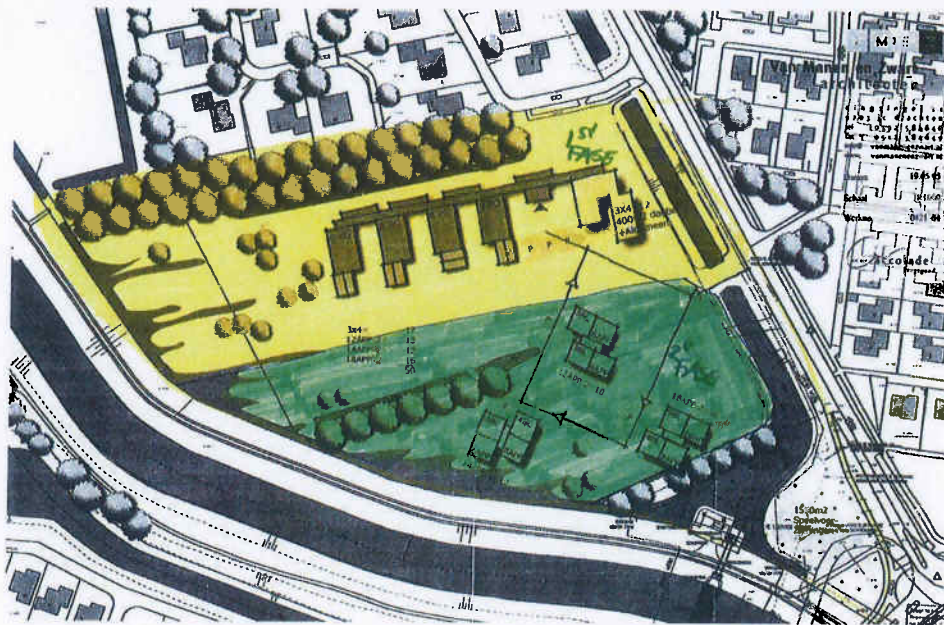
Het plangebied ligt in het zuidwestelijke deel van Drachten. Het bestaat uit een terrein in de vorm van een driehoek, dat gelegen is tussen de weg Lauwers (aan de oostzijde) en het dijklichaam met fietspad langs het Verbindingskanaal (aan de zuidzijde). Binnen het plangebied zijn plaatsen herkenbaar waar gebouwen hebben gestaan en liggen een basketbalveldje, grasland met ruigtekruiden en bomengroepen. Langs de oostzijde en de zuidzijde wordt het plangebied begrensd door een sloot. Rondom het plangebied liggen woonwijken die tot de bebouwde kom van Drachten behoren. In figuur 1 is het plangebied in de huidige situatie weergegeven.

3.2. INRICHTINGSPLANNEN

De inrichtingsactiviteiten bestaan uit het plaatselijk verwijderen van opgaande begroeiing, aanpassingen aan de watergangen in het oostelijke en zuidelijke deel, grondverzet, de bouw van het nieuwe zorgcentrum en de herinrichting van de omliggende groenzones. In figuur 2 is de situatie vastgelegd van de nieuwe inrichting. In deze figuur is te zien dat de oeverzone van de sloot aan de zuidzijde van het plangebied (gelegen langs de dijk van het Verbindingskanaal) wordt verbreed. Volgens deze weergave ontstaat een oeverzone waarin een min of meer natuurlijke vegetatie zal kunnen ontstaan. In de sloot aan de oostzijde wordt de bestaande dam verbreed.

Figuur 1.
 Het plangebied (gele grenslijnen) in het zuidwesten van Drachten (Google). Er is aangegeven waar de boom staat waarin een hol is aangetroffen met een verblijfplaats van Rosse Vleermuis.

Figuur 2.
 Het plangebied na de beoogde herinrichting (bron: Buro Vijn, Oenkerk).

4. GEBIEDSBESCHERMING

4.1. INLEIDING

Bij een ecologische beoordeling dient onderzocht te worden of de beoogde plannen een bedreiging vormen voor beschermde (natuur)gebieden in de regio. De volgende vragen komen daarbij aan de orde:

1. Liggen er beschermde (natuur)gebieden in het plangebied of nabije omgeving?
2. Heeft de activiteit mogelijk (significant) negatieve gevolgen voor de beschermde gebieden (externe werking)?
3. Zijn die gevolgen te voorkomen?
4. Welke consequenties heeft dat voor de plannen (conclusies)?

Binnen de Vogel- en Habitatrichtlijn vormen de eerste drie vragen de zogenaamde Voortoets, dat de eerste stap vormt in de Habitattoets volgens de Natuurbeschermingswet.

4.2. BESCHERMDE GEBIEDEN IN OF NABIJ HET PLANGEBIED

Natura 2000-gebied

Het plangebied maakt geen deel uit van een gebied dat beschermd is volgens de Natuurbeschermingswet. De dichtstbijzijnde beschermde gebieden zijn Van Oordt's Mersken e.o (Vogel- en Habitatrichtlijngebied op ca. 3 km zuidelijk van het plangebied) en de Alde Feanen (Vogel- en Habitatrichtlijngebied op ca. 8 km westelijk van het plangebied). Gezien deze relatief grote afstanden en de aard en het gebruik van de tussenliggende gebieden, is het niet te verwachten dat de beoogde herinrichting invloed zal hebben op beide beschermde gebieden.

Beoordeling volgens de Habitattoets

Aangezien er geen sprake is van negatieve effecten op wettelijk beschermde gebieden, veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Natuurbeschermingswet. Daarmee is de Voortoets afgesloten en is geen vervolg van de Habitattoets nodig.

Ecologische hoofdstructuur

De Ecologische hoofdstructuur (EHS) is onderdeel van het rijksbeleid voor een netwerk van natuurgebieden door Nederland. De Ecologische hoofdstructuur omvat kerngebieden (natuurreservaten), natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingzones.

Ligging

Het plangebied grenst aan de zuidzijde aan het Verbindingskanaal, dat volgens de provincie Fryslân is aangewezen als 'natte ecologische verbinding'. Deze watergang vormt de verbinding tussen het Gaasterdiep (westelijk van Drachten) en het Koningsdiep (zuidoostelijk van Drachten). Tussen het Verbindingskanaal en het plangebied ligt een dijklichaam waarover een fietspad is aangelegd.

(Significante) effecten

Bij de herinrichting van het plangebied zijn geen werkzaamheden opgenomen die aan het Verbindingskanaal zouden moeten plaatsvinden. De activiteiten in dit deel van het plangebied zijn beperkt tot de sloot die tegen het dijklichaam van het Verbindingskanaal ligt. De noordelijke oever van deze sloot zal in het kader van de herinrichting een geleidelijker

verloop krijgen, waardoor de oeverzone breder wordt. Er treedt vernatting op en het is te verwachten dat daardoor gunstiger omstandigheden ontstaan voor planten en dieren in de oever en het water van deze sloot.

Door het dijklichaam tussen het Verbindingskanaal en het plangebied is het niet te verwachten dat de beoogde herinrichting van de noordelijke slootoever binnen het plangebied negatieve effecten zal hebben op de ecologie van het Verbindingskanaal buiten het plangebied. Daarom wordt er niet van uitgegaan dat de herinrichting van de oever in conflict is met de doelstellingen van de (P)EHS.

Beoordeling

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de doelstellingen van de (P)EHS.

Foerageergebieden ganzen

Als gevolg van landelijke regels over schadebestrijding bij overwinterende vogels op boerenland, moeten provincies gebieden aanwijzen waar alle ganzensoorten en ook smienten met rust worden gelaten. De provincie Fryslân heeft hiertoe een aantal foerageergebieden aangewezen. Verjaging en afschot zijn er verboden. Als de wintergasten buiten deze gebieden grazen is, ter voorkoming van landbouwschade, verjaging en eventueel afschot toegestaan.

De dichtstbijzijnde aangewezen gebieden liggen ca. 5 km zuidelijk van het plangebied (nabij Nij Beets en Beetsterzwaag en ten zuiden van de N392) en ca. 7 km ten westen van het plangebied (1 km westelijk van Oudega). Gezien deze relatief grote afstanden en de aard en het gebruik van de tussenliggende gebieden, is het niet te verwachten dat de beoogde herinrichting invloed zal hebben op beide ganzenfoeragegebieden.

Beoordeling

De beoogde herinrichting veroorzaakt geen conflicten met de doelstellingen van de ganzenfoeragegebieden die door de provincie Fryslân zijn aangewezen.

Overige gebiedsbescherming

Gebieden kunnen als 'overig' natuurgebied beschermd zijn via het bestemmingsplan buitengebied. Dit geldt niet voor het plangebied.

De Boswet is niet van toepassing omdat het plangebied binnen de bebouwde kom ligt. Om die reden geldt er geen formele herplantplicht voor bos dat wordt geveld.

4.3. CONCLUSIE

De beoogde herinrichting van de Woonzorglocatie De Lauwers veroorzaakt geen conflicten met de Natuurbeschermingswet en andere vormen van regelgeving betreffende gebiedsbescherming ten bate van natuur.

5. SOORTBESCHERMING

5.1. INLEIDING

In hoofdstuk 5 worden de volgende vragen beantwoord:

1. Komen in het plangebied beschermde en kritische soorten en vegetaties voor?
2. Zo ja, worden deze bij realisatie van het plan geschaad en kan dat voorkomen worden?
3. Zijn er vanuit de Flora- en faunawet bezwaren tegen de plannen en zijn dientengevolge ontheffingsaanvragen nodig?

Soorten en vegetaties

Voor de eerste stap is veldonderzoek uitgevoerd en zijn overzichtswerken, websites en andere bronnen geraadpleegd. Daarbij is ook informatie van derden betrokken. Er is daarbij vooral gelet op soorten die in het kader van de Flora- en faunawet en de Europese richtlijnen zijn beschermd, soorten die zijn opgenomen in de Rode Lijsten van kwetsbare en bedreigde soorten van Nederland en soorten die een indicatie geven van bepaalde ecologische kwaliteiten van het plangebied.

Bronnen

In onderstaande beschrijvingen van soortgroepen is steeds als eerste bron het Natuurloket geraadpleegd (www.natuurloket.nl). Het Natuurloket geeft een overzicht van de gegevens van de Particuliere Gegevensleverende Organisaties (PGO's), die zijn verenigd in de Vereniging Onderzoek Flora & Fauna (VOFF). De gegevens zijn weergegeven op kilometerhokniveau¹. Aangezien de kilometerhokken niet exact samenvallen met de grenzen van het plangebied, kan het zijn dat de genoemde soorten niet in het plangebied voorkomen. Ook zijn de gegevens soms (tientallen) jaren oud. De beschermde soorten worden op het natuurloket niet bij name genoemd. De gegevens zijn ter betaling wel opvraagbaar.

Daarnaast is in een aantal overzichtswerken en websites nagegaan welke bijzondere en beschermde planten- en diersoorten er in de ruime omgeving van het betreffende plangebied voorkomen. De meeste van deze bronnen presenteren hun gegevens op het niveau van 5x5 km grote uurhokken, waardoor de gegevens een ruimer gebied beslaan dan het plangebied.

Veldonderzoek

De natuurwaarden zijn eveneens onderzocht aan de hand van een veldbezoek, dat op 12 juli 2007 plaatsvond. Tijdens dit veldonderzoek is aandacht besteed aan alle relevante soortgroepen in het plangebied en de directe omgeving daarvan.

Effecten

Na de beschrijving van de soorten die in en nabij het plangebied voorkomen, volgt een overzicht van de te verwachten effecten van de ingreep op de ecologische kwaliteiten van het plangebied. Deze verstoringen kunnen verder reiken dan de grenzen van het plangebied. We maken hier volgens de voorschriften van LNV in Werken aan Natura 2000 (ministerie van LNV 2004a) onderscheid in vijf soorten effecten, onder te verdelen in kwantitatieve effecten

¹ Kilometerhokken: De kaart van Nederland is door de Topografische Dienst verdeeld in blokken van 1 bij 1 km, de zogenaamde kilometerhokken. De plaatsaanduiding van een kilometerhok bestaat uit de coördinaten van de x-as en de y-as die elkaar in de linker onderhoek van het hok snijden.

(winst of verlies van habitats), kwalitatieve effecten (chemische effecten, fysieke effecten en verstoring) en achteruitgang in ruimtelijke samenhang (versnippering).

Beoordeling

Indien negatieve effecten niet voorkomen kunnen worden en verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet overtreden worden, zijn voor bepaalde soorten ontheffingsaanvragen noodzakelijk. In dat geval wordt geadviseerd of daarbij verzachtende en compenserende maatregelen nodig zijn.

Soortgroepen

In de volgende paragrafen wordt per soortgroep aangegeven welke zeldzame en beschermde soorten in het plangebied voorkomen. Het is zeer onwaarschijnlijk dat in het plangebied zeldzame en/of beschermde soorten voorkomen die behoren tot de soortgroepen, mieren, slakken, tweekleppigen en kreeftachtigen. Dit oordeel is vooral gebaseerd op de beschikbare literatuur (De Bruyne 2004, Kalkman 2004, EIS Nederland *et al.* 2003, Van Loon 2004a, b, c, d, Timmermans *et al.* 2004). Ook zijn de ecologische omstandigheden in het plangebied hoogstwaarschijnlijk ongeschikt voor deze soorten. Bovengenoemde soortgroepen worden daarom niet verder in dit hoofdstuk besproken.

5.2. VEGETATIE EN PLANTENSOORTEN

Het plangebied bestaat uit open delen en gedeelten waar bomen staan. De open delen bestaan uit verruigd, nat en soortenarm grasland met onder andere Pitrus, Riet en jonge boompjes. Er staan bovendien opschieters van wilg en Zwarte els. De bosschages bevatten relatief jonge exemplaren van eik, Spaanse aak, Haagbeuk, wilg, Lijsterbes, berk en Zwarte els. Enkele van deze bomengroepjes bevatten oudere bomen (vooral abelen).

De watergang langs de oostgrens van het plangebied (langs de weg Lauwers) is redelijk helder en bevat onder andere Waterpest. De smalle watergang langs de zuidgrens van het plangebied is eveneens redelijk van kwaliteit en bevat onder andere Holpijp (een soort die de aanwezigheid van kwelwater indiceert) en Krabbenscheer.

Soorten in het plangebied

Raadpleging van het Natuurloket wees uit dat in (de omgeving van) het plangebied door de Flora- en faunawet beschermde plantensoorten voorkomen. Dit zijn drie soorten die licht beschermd zijn en één middelzwaar beschermde soort. Tevens zijn volgens deze bron negen soorten aangetroffen die op de Rode Lijst met bedreigde planten staan. Deze gegevens zijn meer dan 10 jaar oud.

Tijdens het veldbezoek zijn binnen het plangebied verscheidene soorten aangetroffen, zoals Zwanenbloem, Krabbenscheer, Holpijp, Pijlkruid, fonteinkruiden, Waterweegbree, Moerasandoorn en Gewoon blaasjeskruid. Deze laatste soort wordt alleen in schoon oppervlaktewater aangetroffen en heeft daardoor geen grote verspreiding in Nederland.

Van de genoemde soorten is alleen Zwanenbloem beschermd, namelijk volgens de lichte beschermingscategorie. Er zijn tijdens het veldbezoek geen andere beschermde soorten of soorten van de Rode Lijst in het plangebied waargenomen.

Krabbenscheer is een waterplant waarvan de zwaar beschermde libellensoort Groene glazenmaker afhankelijk is. Daarvoor dient deze plant in redelijk grote populaties aanwezig te zijn. Het aantal exemplaren van Krabbenscheer binnen het plangebied is echter klein (enkele exemplaren in het zuidoostelijke deel van het plangebied), waardoor het niet te

verwachten is dat het voortbestaan van de genoemde libellensoort aan deze planten gerelateerd kan worden.

Effecten

Door de beoogde herinrichting zullen planten binnen het plangebied verdwijnen. Dit treedt bijvoorbeeld op waar grondverzet wordt verricht en waar werkzaamheden aan watergangen plaatsvinden. Het is tevens mogelijk dat de werkzaamheden invloed hebben op het doorzicht in het water, waardoor een soort als Gewoon blaasjeskruid en andere waterplanten (plaatselijk) kunnen verdwijnen.

Het is ook mogelijk dat door de werkzaamheden de licht beschermde soort Zwanenbloem negatief wordt beïnvloed. Voor deze soort geldt een vrijstellingsregeling bij de uitvoering van ruimtelijke projecten, waardoor voor deze soort geen ontheffing hoeft te worden aangevraagd.

Na voltooiing van de werkzaamheden treedt naar verwachting herstel op van het watermilieu, waardoor voor de genoemde soorten weer vergelijkbare omstandigheden ontstaan als in de huidige situatie. Bovendien kan de biodiversiteit (van planten) door de beoogde aanpassingen aan de zuidelijke sloot in het plangebied toenemen.

Beoordeling

De beoogde werkzaamheden veroorzaken ten aanzien van planten geen conflicten met de Flora- en faunawet. Het verdient aanbeveling om de niet-algemene (maar niet juridisch beschermde) soort Gewoon blaasjeskruid te behouden door het nemen van extra maatregelen (zie: Zorgplicht in hoofdstuk 6. Conclusies).

5.3. LIBELLEN EN DAGVLINDERS

Libellensoorten in of nabij het plangebied

Het Natuurloket geeft aan dat van het kilometerhok waar het plangebied deel van uitmaakt, geen gegevens over libellen bekend zijn. Uit 'De Nederlandse Libellen' van de (Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie (2002) wordt duidelijk dat in en rond het onderzoeksgebied vooral algemene soorten voorkomen. Tijdens het veldbezoek is een aantal algemeen voorkomende soorten aangetroffen, namelijk Zwarte heidelibel, Gewone oeverlibel, Bruine glazenmaker, Lantaarntje en Houtpantserjuffer. Het is niet te verwachten dat het plangebied van belang is voor beschermde libellensoorten en soorten van de Rode Lijst.

Vlindersoorten in of nabij het plangebied

Het Natuurloket geeft aan dat in het kilometerhok waar het plangebied deel van uitmaakt, de aanwezigheid van vlindersoorten redelijk is onderzocht. Er komen volgens deze bron geen beschermde of bedreigde vlindersoorten voor. Ook uit de verspreidingsatlas 'Dagvlinders in Fryslân' (Vlinderwerkgroep Friesland & De Vlinderstichting 2000) blijkt dat in het plangebied en directe omgeving geen dagvlinders voorkomen die genoemd zijn in de Flora- en faunawet en/of op de Rode Lijst staan. Volgens EIS (2006) en Bos *et al.* (2006) kan in de omgeving van het plangebied als enige bijzondere vlindersoort de Rouwmantel voorkomen, een zwaar beschermde soort (en Rode Lijst-soort, categorie 'Verdwenen uit Nederland'). Gedurende de laatste tientallen jaren zijn exemplaren van deze soort hooguit zwerfend en solitair in Nederland is waargenomen. Het is niet te verwachten dat het plangebied voor Rouwmantels van belang is. Tijdens het veldbezoek is een aantal algemeen voorkomende soorten waargenomen, zoals Atalanta, Dagnauwoog en Gehakkelde aurelia. Er is vastgesteld dat het plangebied nauwelijks geschikt is voor beschermde en bedreigde of zeldzame soorten. Dergelijke soorten zijn dan ook niet aangetroffen.

Effecten

Door de beoogde herinrichting zal de vegetatie plaatselijk verdwijnen, wat op algemeen voorkomende libellen- en vlindersoorten een negatieve invloed kan hebben. Het voortbestaan van deze soorten zal echter niet door de beoogde herinrichting in gevaar komen, omdat de omgeving voldoende leefgebied voor deze soorten bevat. Bovendien zullen na voltooiing van de werkzaamheden en de inrichting van de omliggende groenzone (tuin) nieuwe mogelijkheden ontstaan voor algemeen voorkomende libellen en dagvlinders.

Het is te verwachten dat door een uitbreiding van het oppervlaktewater ruimere mogelijkheden ontstaan voor libellen en dagvlinders. Een belangrijke positieve factor voor libellen en dagvlinders in het plangebied is de inrichting van en het overeenkomstige beheer van een natuurvriendelijke oever van de watergang langs de zuidgrens van het plangebied. Er ontstaan daardoor meer mogelijkheden voor een natuurlijke en gevarieerde vegetatie, wat een positief effect kan hebben op de diversiteit van libellen en dagvlinders.

Beoordeling

De beoogde herinrichting is niet in conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van libellen en dagvlinders.

5.4. VISSSEN

Soorten in of nabij het plangebied

Het Natuurloket geeft aan dat het kilometerhok waar het plangebied deel van uitmaakt, voor vissen slecht is onderzocht. Ook de website van de RAVON en de overzichtswerken geven weinig informatie (de Nie 1996, www.ravon.nl). Over de verspreiding van zeldzame vissen is voor een groot deel van Nederland vrij weinig bekend (de Nie 1996, Zollinger *et al.* 2003, www.ravon.nl). Dit geldt vooral voor de poldersloten, waarin in beginsel beschermde soorten kunnen voorkomen als de Bittervoorn en de Kleine en Grote modderkruiper.

Om een beeld te krijgen van het voorkomen van vissen binnen het plangebied, is tijdens het veldbezoek onderzoek daarnaar uitgevoerd in de watergangen langs de oostelijke en zuidelijke grenzen. Bij deze schepnetvangsten zijn Tiendoornige stekelbaars, Baars, Rietvoorn en een klein aantal jonge Snoeken gevangen. Dit zijn alle soorten die niet zijn ingedeeld in een van de beschermingscategorieën van de Flora- en faunawet. Er zijn geen soorten aangetroffen die beschermd zijn en/of zijn opgenomen in de Rode Lijst.

Effecten

Door werkzaamheden aan de watergangen in het plangebied zal de leefomgeving van algemeen voorkomende vissoorten tijdelijk worden verstoord. Het is te verwachten dat de vissen tijdens deze werkzaamheden kunnen vluchten en niet worden beschadigd of gedood. Na voltooiing van de werkzaamheden treedt naar verwachting herstel op van het watermilieu en kunnen voor de genoemde soorten weer vergelijkbare omstandigheden ontstaan als in de huidige situatie.

Het is tevens mogelijk dat door de beoogde inrichting van een natuurvriendelijke oever van de sloot een positief effect heeft op de diversiteit van vissen binnen het plangebied.

Beoordeling

De beoogde herinrichting is niet in conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van vissen.

5.5. AMFIBIEËN EN REPTIELEN

Amfibieën en reptielen binnen het plangebied

Amfibieën – kikkers, padden en salamanders – gebruiken in de loop van het jaar verschillende biotopen. Voor de voortplanting zijn ze gebonden aan water – liefst stilstaand water zonder al te veel vis – waarin ze hun eieren kunnen afzetten. Kikkers zetten hun eieren af in klompen (kikkerdril), padden in snoeren en salamanders vouwen hun eitjes stuk voor stuk in blaadjes van waterplanten. De ei-afzet vindt plaats van het vroege voorjaar (Heikikker, Gewone pad, Bruine kikker) tot in de voorzomer (Groene kikker). De volwassen dieren kruipen na de voortplanting op het vasteland, evenals wat later de jonge dieren. De amfibieën trekken dan naar het zomerbiotoop: drogere delen met veel dekking, zoals grazige en ruige terreinen, waar ze zich kunnen schuilhouden en voedsel kunnen zoeken (insecten). In het najaar zoeken ze hun winterbiotoop op. De meeste groene kikkers overwinteren in het water en zoeken bescherming tegen de kou in de dikke modderlaag op de onderwaterbodem. Andere kikkers, padden en salamanders kruipen weg in de modder, onder huizen, tussen boomwortels, onder stapels hout en dergelijke.

Het Natuurloket geeft aan dat het kilometerhok waar het plangebied deel van uitmaakt, voor amfibieën slecht en voor reptielen niet is onderzocht. Andere bronnen met verspreidingsgegevens geven aan dat in het plangebied alleen algemeen voorkomende amfibieënsoorten aanwezig kunnen zijn, zoals Meerkikker, Bruine kikker, Gewone pad en de Kleine watersalamander (www.ravon.nl, Bergmans & Zuiderwijk 1986, website RAVON 2007). Deze soorten zijn beschermd volgens de lichte beschermingscategorie van de Flora- en faunawet. De aanwezigheid van zwaarder beschermde amfibieënsoorten is uiterst onwaarschijnlijk en dergelijke soorten zijn ook niet aangetroffen tijdens het veldonderzoek.

De aanwezigheid van reptielen in het plangebied is uiterst onwaarschijnlijk. Dit heeft te maken met de beperkte grootte, het (voormalige) gebruik van het gebied en de ligging van het plangebied binnen de bebouwde kom. Volgens de gegevens van RAVON (website 2007) en tijdens het veldbezoek zijn in het plangebied en de directe omgeving daarvan geen reptielen waargenomen. Andere geraadpleegde verspreidingsgegevens geven voor het plangebied geen reptielen aan (www.ravon.nl, Bergmans & Zuiderwijk 1986). Reptielen komen in Fryslân vooral voor in de bos- en heidegebieden in het zuidoosten van de provincie, zoals in de nabijgelegen bossen van Beetsterzwaag (www.ravon.nl). Het huidige plangebied is ongeschikt als leefgebied van reptielen. Daarom worden ze hier verder buiten beschouwing gelaten.

Effecten

Door de werkzaamheden zal het biotoop van algemeen voorkomende amfibieënsoorten worden gewijzigd. Daaruit voortvloeiende effecten kunnen plaatselijk het voorkomen van deze soorten negatief beïnvloeden. Na voltooiing van de werkzaamheden biedt het plangebied naar verwachting opnieuw geschikt biotoop voor algemeen voorkomende amfibieën.

Beoordeling

Voor eventueel optredende negatieve effecten op algemeen voorkomende amfibieënsoorten, (lichte beschermingscategorie), geldt bij de uitvoering van ruimtelijke plannen een vrijstellingsregeling. Zwaarder beschermde amfibieënsoorten komen niet voor binnen het plangebied. De beoogde herinrichting is daarom niet in conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van amfibieën. De beoogde herinrichting is evenmin in conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van reptielen.

5.6. VOGELS

Soorten in of nabij het plangebied

Het Natuurloket geeft aan dat het kilometerhok waar het plangebied deel van uitmaakt, voor vogels niet is onderzocht. De Atlas van de Nederlandse Broedvogels geeft aan dat in het 5x5 km grote uurhok waarin het plangebied valt, soorten van de Rode Lijst voorkomen (SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002), zoals Boerenzwaluw, Boornvalk en Grauwe vliegenvanger. Tijdens de veldbezoeken zijn algemeen voorkomende vogelsoorten aangetroffen van stedelijke milieus, zoals Merel, Witte kwikstaart, mezensoorten, Roodborst, Fitis en Vink.

Effecten

Ten gevolge van de herinrichting treedt er mogelijk beperkt habitatverlies op voor algemeen voorkomende broedvogels. Voor deze soorten is echter voldoende broedbiotoop in de directe omgeving van het plangebied aanwezig. Bovendien zal na de beoogde herinrichting (met openbaar groen) in het plangebied herstel optreden van broedgelegenheid voor deze soorten.

Door de uitvoering van werkzaamheden tijdens de broedperiode kunnen broedvogels worden verstoord, wat volgens de wetgeving niet is toegestaan. Deze verstoring is te voorkomen door de werkzaamheden niet binnen het broedseizoen te starten. Bij een start van de werkzaamheden vooraf aan het broedseizoen kan de daarmee gepaard gaande verstoring het ontstaan van broedgevallen binnen het plangebied voorkomen. In dat geval zal er geen verstoring van broedende vogels en hun nesten tijdens de broedperiode optreden. Wanneer er toch nieuwe broedgevallen in het plangebied ontstaan, dienen de werkzaamheden te worden gestaakt. De kans op nieuwe broedgevallen wordt verkleind door eventueel snoeihout tijdig te verwijderen en bouwmaterialen af te dekken. Dit geldt ook voor zandhopen waarin Oeverzwaluwen nestgangen kunnen graven. De broedperiode voor de meeste van de mogelijk voorkomende vogelsoorten in het plangebied is van 15 maart tot 15 juli. Oeverzwaluwen kunnen broeden tot in september.

Beoordeling

Bij de herinrichting van het plangebied treden er geen conflicten op met de Flora- en faunawet ten aanzien van vogels, mits de werkzaamheden buiten het broedseizoen worden gestart (dus buiten de periode van 15 maart tot 15 juli). Bovendien dient te worden voorkomen dat tijdens het broedseizoen broedgevallen optreden die door de werkzaamheden worden verstoord.

5.7. VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn veel voorkomende zoogdieren waarvan alle soorten in Nederland zijn ingedeeld in de zware beschermingscategorie van de Flora- en faunawet. Daarom wordt aan vleermuizen een aparte paragraaf besteed. Andere zoogdiersoorten komen in de volgende paragraaf aan bod.

Soorten in of nabij het plangebied

Het Natuurloket meldt voor het kilometerhokken waarvan het plangebied deel uitmaakt dat de aanwezigheid van zoogdieren niet is onderzocht. Volgens de Atlas van de Nederlandse vleermuizen (Limpens *et al.* 1997) komen in het 5x5 km grote uurhok waarin het plangebied ligt, zes soorten vleermuizen voor. Deze zijn: Meervleermuis, Watervleermuis, Rosse vleermuis, Gewone en Ruige dwergvleermuis en Laativlieger. Deze soorten vallen onder categorie 3 (zwaar beschermde soorten) van de Flora- en faunawet. De Flora- en faunawet

beschermt tevens de zomer- en winterkolonies tegen verstoring en vernietiging. Ook belangrijke vliegroutes moeten gespaard blijven.

Het plangebied leent zich in beginsel als een deel van het foerageergebied voor Rosse vleermuis, Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Laatvlieger. Met eerder onderzoek is bovendien aangetoond dat het Verbindingskanaal een belangrijke functie voor Meervleermuis en Watervleermuis vervult, omdat deze een voorkeur hebben voor bredere watergangen (Kuijper *et al.* 2006). Het gaat dan om foeragerende exemplaren en het gebruik van deze watergang als vliegroute. Daarbij kunnen Meervleermuizen en watervleermuizen tevens gebruik maken van de sloot in het zuidelijke deel van het plangebied. Er zijn geen mogelijkheden voor verblijfplaatsen van vleermuizen in gebouwen, omdat deze in het plangebied ontbreken. Er zijn wel bomen waarin holten voor kunnen komen, die als vleermuisverblijfplaats geschikt kunnen zijn.

Tijdens het veldbezoek zijn de bomen binnen het plangebied geïnspecteerd op hollen. In één van de bomen is een oud spechtennest aanwezig, waarin een Rosse vleermuis in de opening van het nest is aangetroffen (foto 3). De locatie van deze boom is in figuur 1 aangegeven. Er zijn geen andere vleermuisverblijfplaatsen in het plangebied aangetroffen.

Foto 3.

De boom waarin in een oud spechtennest een Rosse vleermuis is aangetroffen (foto: A&W).

Door 's nachts tijdens het veldonderzoek gebruik te maken van een *batdetector* (die geluiden van vleermuizen voor mensen hoorbaar maakt, zodat de soorten kunnen worden geïdentificeerd), is bepaald welke vleermuissoorten gebruik maken van het plangebied. Met één *batdetector* is het gehele plangebied lopend doorgekruist, terwijl een tweede *batdetector* gedurende twee uur op een vaste locatie is geplaatst om vleermuisgeluiden vast te leggen.

Uit dit vleermuisonderzoek is gebleken dat het plangebied wordt gebruikt door exemplaren van Rosse vleermuis, Laatvlieger, Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis. Er is tevens geconstateerd dat het Verbindingskanaal een drukke vliegroute vormt voor Meervleermuis en Watervleermuis.

Effecten

Door de werkzaamheden kan de boom verloren gaan, waarin de verblijfplaats van Rosse vleermuizen is geconstateerd. Voor een dergelijke ingreep is een ontheffing nodig volgens de Flora- en faunawet. Wanneer de boom tijdens en na de herinrichting behouden blijft, kan de betreffende verblijfplaats in stand blijven, mits er geen verlichting nabij deze boom wordt aangebracht. Indien dit niet realiseerbaar is, zal de verblijfplaats voor deze soort worden verstoord, waarvoor ontheffing nodig zal zijn.

Het plangebied maakt deel uit van het foerageergebied van vleermuizen. Door de beoogde herinrichting hoeft de kwaliteit van het foerageergebied voor de genoemde soorten niet wezenlijk achteruit te gaan, mits het gebruik van kunstlicht wordt beperkt. Tijdens de herinrichtingsfase betekent dit, dat er 's nachts geen of zeer beperkt gebruik wordt gemaakt van extra verlichting. Ook na het voltooiën van de werkzaamheden dient het gebruik van lichtbronnen op het buitenterrein te zijn aangepast aan de habitateisen van de genoemde soorten. Dan kan bijvoorbeeld door het aantal lichtbronnen te beperken, de lichtintensiteit van de lampen te beperken en de stralingsrichting van de lampen zodanig in te stellen, dat het licht naar beneden schijnt. Indien deze aanpassingen (mitigerende maatregelen) niet mogelijk zijn, treedt verstoring op van het foerageergebied van de genoemde vleermuissoorten, waarvoor ontheffing dient te worden aangevraagd.

Uit het veldonderzoek is gebleken, dat binnen het plangebied geen duidelijk herkenbare vliegroutes van vleermuizen aanwezig zijn. Toch zullen deze dieren zich vooral oriënteren op lijnvormige beplanting, zoals bomenrijen. Volgens figuur 2 wordt een groot deel van de huidige begroeiing met bomen gehandhaafd en worden mogelijk andere bomen geplaatst. Eventueel bestaande vliegroutes binnen het plangebied kunnen zo blijven bestaan, waardoor er voor vleermuizen geen wezenlijke wijzigingen optreden. In dat geval is er ten aanzien van vliegroutes binnen het plangebied geen sprake van conflicten met de Flora- en faunawet.

Buiten het plangebied ligt een belangrijke vliegroute van Meervleermuizen en Watervleermuizen over en langs het Verbindingskanaal (Kuijper *et al.* 2006). Indien tijdens en na de herinrichting lichtverstoring van deze vliegroute optreedt, is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet en zal daarvoor ontheffing moeten worden aangevraagd. Door het gebruik van extra lichtbronnen langs de zuidzijde van het plangebied achterwege te laten, wordt deze verstoring voorkomen.

Beoordeling

Bij de herinrichting van het plangebied zijn beschermde vleermuizen betrokken. Er treden geen conflicten op met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soortgroep, indien voldoende mitigerende maatregelen worden toegepast. Deze maatregelen zijn van belang

voor de genoemde vleermuissoorten tijdens en na de herinrichtingsfase. De mitigerende maatregelen zijn:

- Het behoud van de boom waarin een verblijfplaats van Rosse vleermuis aanwezig is en het voorkomen dat nabij deze boom lichtverstoring optreedt.
- Het beperken of achterwege laten van buitenverlichting die lichtverstoring veroorzaakt binnen het plangebied, waardoor de huidige kwaliteit van het plangebied als foerageergebied zal kunnen dalen. Deze maatregel geldt voor alle genoemde soorten.
- Het achterwege laten van lichtbronnen die lichtverstoring veroorzaken langs de zuidelijke grens van het plangebied en de belangrijke vliegroute over het Verbindingskanaal. Deze maatregel geldt vooral voor Meervleermuis en Watervleermuis.

Indien één of meer van bovengenoemde mitigerende maatregelen niet worden uitgevoerd, zal voor de betreffende negatieve effecten ontheffing moeten worden aangevraagd.

5.8. OVERIGE ZOOGDIEREN

Soorten in of nabij het plangebied

Het Natuurloket laat zien dat in het kilometerhok waar het plangebied deel van uitmaakt, de aanwezigheid van zoogdieren slecht is onderzocht. Volgens deze bron zou het om twee soorten met een middelzware bescherming gaan en één soort van de zware beschermingscategorie. Het is mogelijk dat de soort met zware bescherming een vleermuissoort is (paragraaf 5.7).

De verspreidingsatlas van zoogdieren (Broekhuizen *et al.* 1992) geeft aan, dat in het 5x5 km grote uurhok waarin het plangebied ligt - buiten vleermuizen - de volgende algemeen voorkomende, maar beschermde zoogdieren zijn aangetroffen: Egel, Mol, Wezel, Hermelijn, Bunzing, Ree, Rosse woelmuis, Woelrat, Huisspitsmuis, Bosmuis, Veldmuis, Haas en Konijn. Deze soorten zijn opgenomen in de lichte beschermingscategorie van de Flora- en faunawet. Bovendien ligt volgens deze bron het plangebied in een uurhok waarin de zwaar beschermde Waterspitsmuis voorkomt, zoals ook door andere bronnen wordt gemeld is (Wymenga *et al.* 2006, website provinsje Fryslân).

Tijdens het veldonderzoek zijn geen zoogdieren aangetroffen, behalve vleermuizen (paragraaf 5.7). De aanwezigheid van een aantal van de hierboven algemeen voorkomende zoogdieren (lichte bescherming) is goed mogelijk, vooral de genoemde muizensoorten, Mol, Bunzing, Wezel en Egel.

De Steenmarter (middelzware bescherming) is een soort die de laatste jaren een uitbreiding van het verspreidingsgebied laat zien. Het is mogelijk dat het plangebied deel uitmaakt van het foerageergebied van deze soort, maar er zijn tijdens het veldonderzoek geen verblijfplaatsen aangetroffen.

Het is onwaarschijnlijk dat binnen het plangebied Waterspitsmuizen (zware bescherming) voorkomen. Dit heeft te maken met de stedelijke omgeving van het plangebied (omgeven door woonwijken) en het ontbreken van goed ontwikkelde oevervegetaties van de sloten aan de oost- en zuidzijde van het plangebied.

Effecten

Voor een aantal van bovenstaande algemeen voorkomende soorten verdwijnt een deel van het leefgebied door het bouwrijp maken van het plangebied en de bouw van het zorgcentrum.

Na de herinrichtingsfase kan het plangebied weer deel uitmaken van het leefgebied van deze soorten. Voor deze soorten (licht beschermd) geldt een vrijstellingsregeling volgens de Flora- en faunawet.

Voor mogelijk voorkomende middelzwaar beschermde Steenmarters kan het plangebied tijdens de herinrichtingsfase tijdelijk minder geschikt worden, maar in de omgeving is voldoende foerageergebied beschikbaar. Het is daarom niet waarschijnlijk dat eventueel voorkomende exemplaren van deze soort door de herinrichting nadelig worden beïnvloed.

Na de herinrichtingswerkzaamheden aan de zuidelijke sloot van het plangebied kan daar een min of meer natuurlijk biotoop ontstaan dat geschikt is voor verscheidene zoogdiersoorten, waaronder de zwaar beschermde Waterspitsmuis. Deze kans is redelijk, omdat het Verbindingskanaal aan de andere zijde van de dijk deel uitmaakt van een ecologische verbinding (paragraaf 4.2).

Beoordeling

Ten aanzien van de zoogdieren (exclusief vleermuizen) veroorzaakt de beoogde herinrichting geen conflicten met de Flora- en faunawet.

5.9. SAMENVATTENDE TABEL

In onderstaande tabel is samengevat welke beschermde en kritische soorten (mogelijk) in het plangebied en omgeving voorkomen. Aangegeven is voor welke soorten ontheffing moet worden aangevraagd en of daarbij aanvullende voorwaarden gelden om negatieve effecten op de beschermde soorten te voorkomen.

Tabel 1.

Overzicht van beschermde en kritische planten- en diersoorten die in het plangebied en omgeving voorkomen, met hun status volgens de Flora- en faunawet en Rode Lijsten. Een Rode Lijst heeft de categorieën: gevoelig (ge), kwetsbaar (kw), bedreigd (be), ernstig bedreigd (eb) en verdwenen uit Nederland (VN). Voorkomen: + = aanwezig, - = afwezig, (+) = waarschijnlijk aanwezig gezien biotoop en verspreiding, maar niet vastgesteld. Bij vleermuizen: f = foeragerend, v = verblijfplaats.

Soorten per categorie Flora- en faunawet	Plan- gebied	Om- geving	Rode lijst met status	Ontheffingsaanvraag nodig?
Categorie 1 (lichte bescherming)				
Zwanenbloem	+	+	-	Nee
Algemeen voorkomende amfibieën (§ 5.5)	(+)	+	-	Nee
Algemeen voorkomende zoogdieren (§ 5.8)	(+)	+	-	Nee
Categorie 2 (middelzware bescherming)				
Alle inheemse broedvogels	(+)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Steenmarter	(+)	+	-	Nee
Categorie 3: (zware bescherming)				
Meervleermuis	(+)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Gewone dwergvleermuis	f	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Laatvlieger	f	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Watervleermuis	(+)	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Ruige dwergvleermuis	f	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Rosse vleermuis	f, v	+	-	Nee, mits voorwaarden opgevolgd
Waterspitsmuis	-	+	Kw	Nee
Overige Rode-Lijstsoorten				
Gewoon blaasjeskruid	+	+	Kw	Nee

6. CONCLUSIES

Dit hoofdstuk vat de conclusies uit de hoofdstukken 4 en 5 samen. Er is aangegeven of de plannen op bezwaren vanuit de ecologische wet- en regelgeving stuiten of ongewijzigd doorgang kunnen vinden. Ook is vermeld of nader onderzoek is vereist. Indien er bezwaren zijn, is aangegeven welke vervolgstappen nodig zijn.

Beoordeling in het licht van de wet- en regelgeving

- De beoogde herinrichting van de Woonzorglocatie De Lauwers veroorzaakt geen conflicten met de Natuurbeschermingswet en andere vormen van regelgeving betreffende gebiedsbescherming ten bate van natuur.
- De beoogde herinrichting van de Woonzorglocatie De Lauwers veroorzaakt geen conflicten met de Flora- en faunawet wanneer de volgende mitigerende maatregelen worden genomen:

- ten aanzien van vogels:

- de werkzaamheden worden buiten het broedseizoen gestart (dus buiten de periode van 15 maart tot 15 juli),
- er wordt voorkomen dat tijdens het broedseizoen broedgevallen optreden die door de werkzaamheden worden verstoord.

In de regel is het niet mogelijk om voor de verstoring van broedende vogels ontheffing te verkrijgen.

- ten aanzien van vleermuizen:

- het behoud van de boom waarin een verblijfplaats van Rosse vleermuis aanwezig is en het vermijden dat nabij deze boom lichtverstoring optreedt.
- het beperken of achterwege laten van buitenverlichting die lichtverstoring veroorzaakt binnen het plangebied, waardoor de huidige kwaliteit van het plangebied als foerageergebied zal kunnen dalen. Deze maatregel geldt voor alle genoemde soorten.
- het achterwege laten van lichtbronnen die lichtverstoring veroorzaken langs de zuidelijke grens van het plangebied en de belangrijke vliegrouwe over het Verbindingskanaal. Deze maatregel geldt vooral voor Meervleermuis en Watervleermuis.

Deze maatregelen gelden zowel tijdens, als na de herinrichtingsfase. Indien één of meer van bovengenoemde mitigerende maatregelen niet worden uitgevoerd, zal voor de optredende negatieve effecten ontheffing moeten worden aangevraagd.

Zorgplicht

Soms heeft een plan of project ecologisch gezien wel effecten, maar leidt het niet tot overtreding van de verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet. Toch kunnen er dan bij de uitvoering ecologische, landschappelijke of cultuurhistorische waarden verloren gaan. De initiatiefnemer dan een eigen afweging maken over de uitvoering van plannen, waarbij de zorgplicht (zie § 2.2) en het voorkomen van bedreigde, maar onbeschermde Rode-Lijstsoorten betrokken kunnen worden.

Een maatregel die in het kader van de zorgplicht worden aanbevolen, betreft het behoud van de Gewoon Blaasjeskruid in de oostelijke sloot van het plangebied. Deze soort kan in het plangebied blijven voortbestaan door vooraf aan de werkzaamheden exemplaren te verzamelen, tijdens de werkzaamheden zorgvuldig op te slaan en na de werkzaamheden weer terug te plaatsen.

LITERATUUR

- Bergmans, W. & A. Zuiderwijk 1986. Atlas van de Nederlandse Amfibieën en Reptielen en hun bedreiging. Vijfde Herpetologische geografisch verslag. Lacerta/ KNNV Uitgeverij, Hoogwoud.
- Bijlsma, R.G., F. Hustings & C.J. Camphuysen 2001. Algemene en schaarse vogels van Nederland (Avifauna van Nederland 2). GMB Uitgeverij, Haarlem / Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging KNNV, Utrecht.
- Bos, F., M. Bosveld, D. Groenendijk, C. van Swaay, I. Wynhof, De Vlinderstichting, 2006. De dagvlinders van Nederland, verspreiding en bescherming (Lepidoptera: Hesperioidea. Papilionoidea. Nederlandse Fauna 7. Leiden. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey Nederland.
- Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen (eds.) 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Bruyne, R. de 2004. Nauwe korfslak *Vertigo angustior* Jeffreys 1830, gebaseerd op gegevens tot het jaar 2002. EIS Nederland, www.naturalis.nl/eis
- EIS-Nederland, De Vlinderstichting & Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2003. Waarnemingenverslag dagvlinders, libellen en sprinkhanen. EIS-Nederland, Leiden / De Vlinderstichting, Wageningen / Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie, Assen.
- Kalkman, V.J. 2004. Zeggekorfslak *Vertigo moulinsiana* (Dupuy, 1849). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Kuijper, D., J. Schut, A-J.Haarsma, J. Ouweland, H. Limpens & D. van Dullemen (red.) 2006. Meervleermuizen in Fryslân: kennisontwikkeling voor soortbescherming. A&W-rapport 748. Altenburg & Wymenga, ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- LASER 2000. Kennisgeving van een voorgenomen velling. LASER, ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij, Den Haag.
- Limpens, H.J.G.A., K. Mostert & W. Bongers (eds.) 1997. Atlas van de Nederlandse Vleermuizen. Onderzoek naar verspreiding en ecologie. Stichting Uitgeverij Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Loon, A.J. van 2004a. Kale bosmier *Formica polyctena* Förster, 1850. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Loon, A.J. van 2004b. Zwartrugbosmier *Formica pratensis* Retzius, 1783. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Loon, A.J. van 2004c. Behaarde bosmier *Formica rufa* Linnaeus, 1761. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Loon, A.J. van 2004d. Stronkmier *Formica truncorum* Fabricius, 1804. – EIS – Nederland, www.naturalis.nl/eis
- Ministerie van LNV 2003. Ondernemen en de Flora- en faunawet. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2004a. Werken aan Natura 2000. Handreiking voor de bescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijngebieden. Concept Ministerie van LNV, Den Haag.
- Ministerie van LNV 2004b. Besluit Rode Lijsten flora en fauna. Ministerie van LNV, Den Haag.
- Nederlandse Vereniging voor Libellenstudie 2002. De Nederlandse libellen (Odonata). Nederlandse fauna 4. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Nöllert, A. & C. Nöllert 2001. Amfibieëngids van Europa. Tirion Uitgevers BV, Baarn.

- RAVON 2004. Waarnemingsoverzichten 2002. RAVON 17: 32-48.
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000. Nederlandse fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland, Leiden.
- Stichting European Invertebrate Survey – Nederland / Stichting Anemoon 2003. Bedreigde en verdwenen land- en zoetwatermollusken in Nederland (Mollusca); basisrapport met voorstel voor de Rode Lijst.
- Tax, M.H. 1989. Atlas van de Nederlandse dagvlinders. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, 's-Graveland/ Vlinderstichting, Wageningen.
- Timmermans, G., R. Lipmann, M. Melchers & H. Holsteijn 2004. De Gewone rivierkreeft *Astacus astacus* (Linnaeus, 1758). – EIS - Nederland, www.naturalis.nl/cis.
- Wymenga, E., A. Brenninkmeijer, L. Heikoop & J. Schut (red.) 2006. Speciale Beschermingszones en beschermde soorten in Fryslân. A&W-rapport 486. Altenburg & Wymenga bv, Veenwouden.

Geraadpleegde internetsites

- www.bodemdata.nl
www.hetInvloket.nl
www.minlnv.nl/natura2000
www.natuurloket.nl
[www.naturalis.nl/over/naturalis/gelieerde_instellingen/European Invertebrate Survey \(EIS\)](http://www.naturalis.nl/over/naturalis/gelieerde_instellingen/European_Invertebrate_Survey_(EIS))
www.ravon.nl